

4. Diaconu A., Aprodu D., Instruirea diferențiată a elevilor. Suport de curs B. Editat de Fondul social Europa, 2008. 212 p.
5. Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar. Chișinău, 2018. 272 p.
6. Jinga, I., Educația și viața cotidiană. București: E.D.P., 2005.
7. Purcaru M. Metodica activităților matematice și a aritmeticii pentru profesori din învățământul primar și preșcolar. Brașov: Editura Universității „Transilvania” din Brașov, 2008. 121 p.
8. Radu, I.T. Învățământul diferențiat. București : EDP, 1981.
9. Ursu L., Cecoi V. Metodica predării matematicii și științelor în clasele primare. Sinteze. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2004. 120 p.
10. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112538&lang=ro

ASSUMING THE RESPONSIBILITIES OF THE DECISION TO BE A PARENT ASUMAREA RESPONSABILITĂȚILOR DECIZIEI DE A FI PĂRINTE

Efrosinia HAHEU-MUNTEANU,
doctor în pedagogie, conferențiar universitar UPS ”Ion Creangă” din Chișinău,
Maria TOIA,
doctorandă UPS ”Ion Creangă” din Chișinău

CZU: 37.018.262

Summary: Taking responsibility for the parent's decision to provide a healthy education for the child in the context of nonviolent parental education is a challenge that involves a permanent learning process. This process can acquire a nonlinear character, with growth and stagnation, and can be marked by various moments of crisis, which may require assistance.

Rezumat: Asumarea responsabilităților deciziei părintelui de a oferi o educație sănătoasă copilului în contextul educației parentale nonviolente este o provocare ce implică un proces permanent de învățare. Acest proces poate dobândi un caracter neliniar, de creștere și stagnare, și poate fi marcat de diverse momente de criză, ce pot necesita asistență.

Key words: resilience, parental responsibility, education, children's rights.

Cuvinte-cheie: reziliență, responsabilitate parentală, educație, drepturile copilului.

Traseul pedagogiei prin care se poate realiza dreptul la o educație de calitate a copilului începe în secolul XVII cu - ”Didactica magna” prin care J.A. Comenius a stabilit principiile didactice, treptat acest itinerar a fost șlefuit de operele marilor pedagogi ce au revoluționat teoria și metodologia didacticii: R. Descartes, J.J.Rousseau - ”Emil sau despre educație”, J.H.Pestalozzi – ”Cum își învață Gertruda copiii” (toți oamenii pot fi instruiți; omul trebuie dezvoltat ca tot întreg), F. Frobel - ”Educația omului” (a creat conceptul de grădiniță și termenul de jucărie educativă), M. Montessori - „Copilăria noastră frumoasă,, (teoria și metoda de educație în autoguvernare a copilului în colective), E. May -”Tânăra generație” (educația centrată pe copil), J. Dewey - ”Psihologie” (atmosfera democratică a educației în școli), K. D. Ușînski - ”Omul obiect al educației” (asigură legătura între observare gândire și limbaj), P. Nartop - ”Pedagogia socială” (educația sprijinită pe comunitate), I.H. Rădulescu - ” Câteva cugetări asupra educației”, S. Haret (alegerea metodelor), S. Bârsănescu (caracterul complex al actului educativ). Acest drept este în prezent asigurat prin art. 29 al Convenției cu privire la drepturile copilului; se garantează dreptul la o educație de calitate prin care se realizează ”dezvoltarea pleneră a personalității, a vocațiilor și a aptitudinilor mentale și fizice ale copilul”, se cultivă respectul pentru drepturile și libertățile

fundamentale ale omului, pentru mediu, pentru valorile socio-culturale, și îl pregătesc să își "asume responsabilitățile vieții într-o societate liberă, într-un spirit de înțelegere, de pace, de toleranță, de egalitate între sexe și prietenie între toate popoarele și grupurile etnice, naționale și religioase" [1];

Aspecte metodologice valoroase privind educația copilului care ar asigurat dreptul la o familie iubitoare au fost dezvoltate cu precădere în anii 60 al secolului XIX odată cu apariția în SUA a revistelor de educație parentală "Mother's magazine" "Mother's assistant" "Parent's magazine" și programul dezvoltat de Thomas Gordon "Parent effectiveness training" (P.E.T), ulterior se remarcă eficiența altor programelor precum: PNF (Proprioceptive Neuromuscular Facilitation), Child FIRST, Triple P-Positive Parenting Program, The Incredible Years, Strengthening Families Program, Parents as Teachers, Stop Now and Plan, Multisystemic therapy, Parent-child interaction therapy, First Step to Success, Helping the Noncompliant Child, Positive Action, Family Matters, Strengthening Families Program for Parents and Youth 10-14., Al's Pals: Kids Making Healthy Choices, etc. Necesitatea elaborării, dezvoltării și aplicării unor programe similare este prevăzută de art. 5 al Convenției; responsabilitățile, drepturile și îndatoririle de a asigura îndrumarea și orientarea ale copilului revin părinților naturali, sau după caz și conform tradiției locale, membrilor familiei lărgite sau comunității, tutorilor sau altor persoane care au, prin lege, copii în îngrijire [1]

Teoriile socio-biologice, sociologice și integraționiste ale agresivității au generat numeroase studii empirice (A. Bandura - teoria învățării sociale a agresivității, Ph. Zimbardo – experimental din Standford, M Seligman și S. Meyer – neajutorarea învățată, E.Werner și R. Smith - studiul rezilienței etc.) ce au schimbat metodologia de educare a copilului în vederea eradicării tuturor formelor de abuz și neglijență. În prezent acest drept este garantat prin art.19 al Convenției : copilului necesită „ protejat împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau abuz, fizic sau mental, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv abuz sexual” [1];

Fiecare copil are dreptul să crească într-un mediu familial favorabil și afectuos (UNICEF), această provocare presupune o atenție sporită, în mod special, pentru relațiile copilului cu familia sa. Dorința de a crește un copil sănătos atât psihic, cât și fizic trebuie însoțită de acțiuni concrete, dacă acestea evită să se manifeste, statul prin intermediul politicilor educaționale ar putea oferi părintelui acei factori protectivi prin care acesta să își exercite funcțiile parentale coerent. Este important ca orice părinte indiferent de statut, vârstă, educație, situație economică, apartenență culturală, religioasă, etnică etc...să poată solicita ajutor profesionist adaptat cerințelor specifice situației educaționale. Astfel, se va încerca schimbarea locusului la adversitate din caracteristicile individuale, în procesele prin care mediul oferă resurse pentru utilizarea caracteristicilor individuale. Diverse studii, precum cel realizat de Werner și Smith (2001) asupra corelării semnelor precoce de reziliență și rezultate mai bune de adaptabilitate în fiecare perioadă a dezvoltării, au demonstrat că expunerea timpurie la medii facilitatoare crează disponibilitatea ulterioară a resurselor, dar nu o garantează, iar mai multe puncte de pornire pot genera finaluri diferite, dar la fel de dezirabile, prin intermediul mai multor procese variate dar relevante. Apare nevoia concentrării asupra mediilor la fel de mult sau mai mult decât asupra indivizilor și încorporarea acestor strategii în mediul cultural specific de valori, credințe, obiceiuri, limbaj etc. Astfel se realizează cele patru principii prin care M. Ungar *definește și operaționalizează modelul socio-ecologic al rezilienței : descentralitate, complexitate, atipicitate și relativitatea culturală*. Aceste principii au conturat următoarea definiție a rezilienței : În contextul expunerii la o adversitate semnificativă, reziliența este atât capacitatea indivizilor de a-și naviga drumul către resursele psihologice, sociale, culturale, fizice care le susțin bunăstarea, cât și capacitatea lor individuală și

colectivă de a negocia pentru aceste resurse, oferite și experimentate în moduri semnificative din punct de vedere cultural [4, p. 225].

Natura proceselor care contribuie la dezvoltarea pozitivă depinde de strategiile adaptive/inadaptabile existente și eligibile din resursele ecologiilor sociale și individuale, dar totodată, nu putem vorbi de o alegere doar individuală, în astfel de cazuri, întrucât un mijloc social dorit poate fi innaccesibil sau inadaptabil mediului [3, p.11]. În cadrul cercetării ”Formarea abilităților de reziliență la părinți pentru depășirea situațiilor de abuz a copiilor” considerăm că modelul ecologic al rezilienței dezvoltată de M. Ungar (eșafodat de teoria ecologică a lui Bronfenbrenner (1977), perspectiva tranzacțională a lui Sameroff și Chandler (1975) și integrarea ecologic-tranzacțională a lui Cicchetti și Lynch (1993)), ce dezvăluie contexte cuprinse în niveluri care variază în apropierea individului și care tranzacționează unul cu celălalt în formarea, dezvoltarea și adaptarea acestuia în ontogeneză, dar și modelul rezilienței personale CASITA ar putea explica modelul rezilienței parentale de depășire a abuzului împotriva copilului.

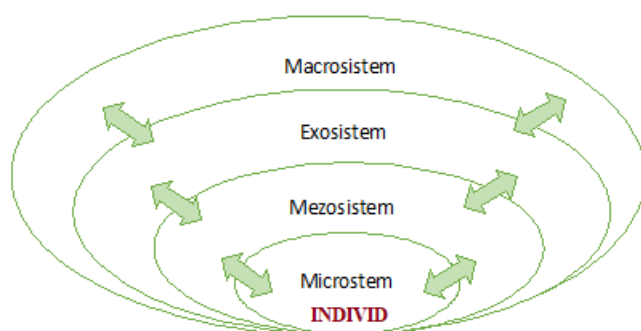

Fig.1. Modelul ecologic al lui Bronfenbrenner

În contextul macrosistemului modelului socio-ecologic al rezilienței parentale unul dintre cei mai importanți factori de sprijin a fost adoptarea la 20 Noiembrie 1989 de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite a Convenției cu privire la Drepturile Copilului. Republica Moldova a aderat la Convenție în anul 1993, fapt prin care a recunoscut necesitatea creșterii copilului într-un mediu familial, într-o atmosferă de fericire, dragoste și înțelegere pentru dezvoltarea pleneră și armonioasă a personalității minorului, dar ținând cont de lipsa de maturitate fizică și intelectuală, constată nevoia „de protecție și îngrijire specială, inclusiv de o protecție juridică adecvată, atât înainte cât și după nașterea” copilului [1].

Apare necesitatea existenței unor programe de educației parentale, organizațiile Uniunii Europene, în acest sens, au adoptat „Declarația de la Lisabona” (2005), programul „Să construim o Europă cu și pentru copii” (2006), dezvoltat în cadrul Conferinței de la Monaco și Recomandarea nr. 194 (2006) a Comitetului de Miniștri ai statelor membre ale Uniunii Europene prin care se recomandă statelor membre UE implementarea unor politici speciale de suport pentru parentalitate, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Consiliul Europei prin editarea broșurii ”Manual de drept european privind drepturile copilului”, Convenția europeană a drepturilor omului și al Cartei Sociale Europene, etc.

Legislația Republicii Moldova a fost modificată substanțial ultimii 20 de ani pentru a atinge idealurile europene, în acest sens au fost adoptate: Codul Educației (2014), Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022, Ghidul facilitatorului pentru educația parentală (segmentul de vîrstă 0-7 ani), Suportul de training- Fără de palme – pentru

lucrul cu familia care educă copiii cu vârsta 0-6, ani , Programul Educațional Pas cu Pas, Suportul de curs pentru formatorii locali în domeniul lucrului cu părinții elevilor în prevenirea abuzului și violenței (Centrul de informare și documentare privind drepturile copilului, 2013) Curricula și suportul de curs adresat mediilor academice care pregătesc educatori, asistenți sociali și asistenți medicali „Îngrijire și dezvoltare timpurie: Educația familiei” (Centrul național pentru educație timpurie și informare a familiei, 2006), etc. [2] Procedura de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului (a Ordinul Ministerului Educației nr. 77 din 22 februarie 2013), Politica de protecție a copilului în instituțiile de învățământ. Ghid de implementare. Legea nr. 140 din 14 iunie 2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți. Instrucțiunile privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatarei și traficului (Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08 aprilie 2014), etc.

În cadrul exosistemului, Republica Moldova dispune de o rețea de organizații non-guvernamentale care acționează pentru crearea unui cadru coerent și funcțional de dezvoltare a factorilor de decizie, a mecanismelor și practicilor de implementare, asigurând respectarea și protecția reală a copilului și familiei, APSCF cuprinde ”60 de ONG-uri internaționale (filiale), naționale și locale de pe întreg teritoriul țării, care respectă interesul superior al copilului cu responsabilitate, flexibilitate și transparență, inițiind și dezvoltând parteneriate cu autoritățile de stat, sectorul privat, mass media, etc..” [5]. Aici se pot include și Centrele de resurse, informare și educare a părinților ca servicii de consultanță pentru familii în cadrul instituțiilor preșcolare, centre și cabinete psihologice unde orice părinte poate solicita ajutor. Tot în cadrul exosistemului se poate îngloba și politica angajatorului privind anumite facilitări părinților de copii minori, în special preșcolari (crearea unui spațiu de joacă, orar flexibil, posibilitatea efectuării muncii la distanță etc..).

În mezosistem se cuprind anumite viziuni socio-culturale și programe educaționale ce stabilesc natura și modul de interacțiune între tutorele de reziliență (educator, mentor, psiholog, preot...) și părinte, tot aici se numără diverse traininguri și orientări ale comunității parentale din care face parte adultul. Caracterul relației și modul prin care este furnizată informația sunt prioritare pentru asimilarea corectă a metodicilor de relaționare și educație nonviolentă. Un tutore de reziliență, în cazul cercetării noastre – educatorul, prin atribuirea de sarcini cu rezultat imediat (să joace un joc de socializare împreună, toată familia, în fiecare seara; să asculte părerea copilului referitor la greșeli; să întrebe ce soluții ar propune copilul pentru probleme cotidiene minore apărute, etc.) va incita părintele să observe schimbarea în comportamentul copilului, instigând la asumarea responsabilității pentru dezvoltarea celui mic prin strategiile educaționale cu care va opera. Asumarea responsabilității deciziei părintelui de a crește un copil sănătos atât psihic cât și fizic, este personală, dar prin această abordare, poate fi indusă. În următoarea etapă, tutorele de reziliență poate interveni prin atribuirea unor sarcini mai complexe cu rezultat ce va fi observant în timp, sau poate opta pentru organizarea unor sesiuni de parenting de grup, pentru a forma o rețea socială de suport. Aceste acțiuni ar trebui să convingă părintele de a aborda strategiile educative nonviolente propuse, dar ținând cont de personalitatea și experiența fiecărui adult și copil, aceste strategii se pot dezvolta diferit, rezultatele nefiind mereu ascendente, adultul trebuie pregătit pentru un astfel de scenariu și susținut în perioadele de criză și stagnare; simultan, educatorul poate să suplinească unele curențe prin activități de dezvoltare a rezilienței la copil.

Microsistemul reprezintă cel mai proxim cerc de interacțiune, aici ne referim la familia extinsă, la prietenii de familie, la colegii de serviciu, vecini, persoane cu care interacționăm regulat

și părerea cărora are pondere; tot aici includem regulile și tradițiile stabilite în familie, în comună. Acest sistem este selectat de părinte prin decizia și modul de a interacționa cu subiecții.

În centrul tuturor sistemelor se află individul și trăsăturile sale specifice. Pentru a înțelege mecanismul rezilienței la abuz vom apela la modelul teoretic CASITA prezentat de Vanistendael și Lecomte (2002), unde capacitatea de conferire de sens, semnificație și construcție este prezentată drept resursă generantă a celorlalte calități individuale.

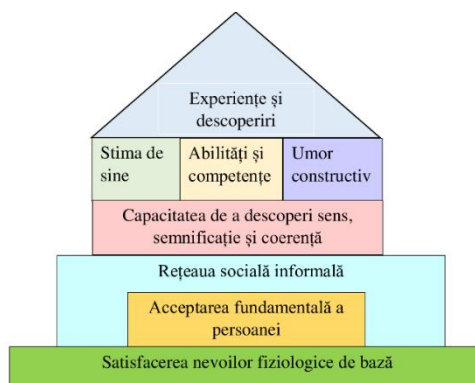

Fig.2. Modelul rezilienței CASITA ,Vanistendael și Lecomte

Pentru educatorul aflat în mezosistem, cel mai operant mod de a ajuta părintele să accepte personalitatea copilului și să-și optimizeze modelul educativ nonviolent, este aplicarea unei strategii educaționale destinate adulților, bogate în experiențe și descoperiri, ce ar suscita formarea unor competențe specifice, ce contribuie la consolidarea unei rețele sociale și antrenează descoperirea semnificației coerente a modelelor de disciplinare și impunere a limitelor în educația copiilor (prin ”acoperiș spre fundament”). Sarcina este complexă iar o variabilă importantă ce determină succesul strategiei este asumarea responsabilităților deciziei pentru strategia educațională exercitată asupra copilului. Conștientizarea acesteia este un proces personal, care aparține în întregime părintelui și care necesită un substrat psihoemoțional specific, unde relevante sunt acceptarea sinelui (părintelui), acceptarea personalității părinților (părintelui), capacitatea descoperirii sensului educației primite, modulii de funcționare propriu, de dezvoltare dar și admiterea mai multor căi existente de acțiuni spre dezvoltare, selectând pe cele nonviolente pentru educarea propriului copil.

Concluzii: asumarea responsabilităților deciziei părintelui de a oferi o educație sănătoasă copilului în contextul educației parentale nonviolente este o provocare ce implică un proces permanent de învățare. Acest proces poate dobândi un caracter neliniar, de creștere și stagnare, și poate fi marcat de diverse momente de criză, ce pot necesita asistența unui tutore de reziliență. Procesul implică anumite abilități și competențe care pot fi formate dacă părintele conștientizează rolul său major și depășește formatul credințelor limitative, acceptând personalitatea copilului și experimentând strategii educaționale neabuzive potrivite.

Referințe bibliografice:

1. Convenția cu privire la drepturile copilului
<https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf>
2. Mocanu L., Carabet N. Educația Parentală. Chișinău: 2020
3. Ungar M. The social ecology of resilience: Addressing contextual and cultural ambiguity of a nascent construct. În American Journal of Orthopsychiatry, Vol 81(1), Jan 2011, 1-17

4. Ungar M. Resilience across Cultures. În *The British Journal of Social Work*, Volume 38, Issue 2, February 2008, Pages 218–235
5. <https://aliantacf.md/>

**PEDAGOGICAL FACTORS AND CONDITIONS FOR LEARNING CHILDREN'S
RIGHTS IN PRIMARY SCHOOL**
**FACTORI ȘI CONDIȚII PEDAGOGICE DE ÎNVĂȚARE A DREPTURILOR COPILULUI
ÎN SCOALA PRIMARĂ**

Tatiana DUBINEANSCHI,
doctor în pedagogie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

CZU: 373.3.016:341.231.14-053.2

Summary: This article summarizes some ideas regarding the pedagogical requirements and conditions for the teaching process in order to learn the rights of the child by students at the primary school level.

Rezumat: În acest articol sunt sintetizate unele prevederi cu referire la cerințele și condițiile pedagogice de realizare a procesului didactice în vederea învățării drepturilor copilului de către elevii claselor primare.

Key words: learning, primary school, children's rights, pedagogical conditions.

Cuvinte-cheie: învățare, clasele primare, drepturile copilului, condiții pedagogice.

Învățarea este un proces care are ca finalitate o schimbare în cunoaștere și comportament. Acest proces este unul interactiv și intraactiv, depinde de elev, de caracteristicile și condițiile sale interne, dar și de alți factori externi: cadru didactic, părinți, conținuturi cognitive, situații și context psihosocial etc. Obținerea unor performanțe înalte de învățare depinde, în mare măsură, de coincidența optimă a acestor factori. Cu toate acestea, eficiența învățării școlare depinde, în primul rând, de personalitatea celor doi actori care interacționează, cadrul didactic și elevul, și de microclimatului fizic și psihosocial (familiar și școlar) în care se desfășoară.

Elevul din clasele primare învață în familie, în grupurile de semeni/prieteni, la școală. Învățarea școlară este foarte importantă deoarece are un caracter sistematic, este dirijată și monitorizată de persoane specializate, se face conform unor finalități binedeterminate.

Învățarea drepturilor copilului de către elevi nu trebuie să fie realizată doar la nivel declarativ, aceștia trebuie să le poată aprecia și valorifica în diverse contexte. La nivel de proces didactic, se recomandă abordarea învățării drepturilor copilului pe trei dimensiuni:

Familiarizare cu drepturile copilului /învățarea despre drepturile copilului („a învăța despre...”). Pentru ca drepturile copilului să fie respectate în situații concrete, este necesar ca elevii să le cunoască și să înțeleagă care sunt aceste drepturi și ce semnifică ele. Pentru un astfel de proces în care cunoașterea și înțelegerea sunt esențiale, este importantă *abordarea inductivă*, bine planificată și condusă de cadrul didactic [3, 4]. Învățarea inductivă este o învățare prin descoperire, este un proces în care elevul descoperă reguli, asimilează principii și cunoștințe prin perceperea, observarea, analiza exemplelor concrete. Valorificarea exemplelor concrete în procesul de învățare a drepturilor copilului trebuie să se bazeze pe următoarele prevederi:

Alegerea atentă a unuia sau a mai multor exemple; stabilirea celui mai bun context sau metodă pentru a prezenta exemplul/ exemplele elevilor, în vederea asigurării înțelegerii de către elevi a conceptelor, ideilor de bază, reflectate în cazurile concrete.

Stabilirea unor etape clare de discuție și reflecție, prin care elevii vor înțelege și vor ajunge să cunoască aspecte generale și conceptele de bază pe care exemplul le-a pus în evidență.